

NOVA OPAZOVANJA TEMNEGA SLANIŠČARJA *SELYSIOTHEMIS NIGRA* IZ ŠKOCJANSKEGA ZATOKA

Seznamu slovenske odonatne favne je bil temni slaniščar *Selysiotthemis nigra* dodan šele pred dobrim desetletjem, ko je o fotografski zabeležki samčka, ujetega v objektiv sredi julija 2012 ob sladkovodnem močvirju v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, na straneh biltena *Erjavecija* poročal ŠALAMUN (2012). V isti notici najdemo še omembo opazovanja iz Škocjanskega zatoka konec julija 2012. Po nekajletnem neuspešnem oprezanju za vrsto v Sloveniji so nova opazovanja iz Slovenske Istre sledila v letu 2019, ko je o najdbi samcev in opazovanju odlaganja jajc z mlake med hribom Sermin in reko Rižano poročal VINKO (2019a). V omenjenem prispevku je podan tudi odličen pregled razširjenosti in biologije vrste, vključno z zemljevidom dotodanjih najdb temnega slaniščarja *Selysiotthemis nigra* na severu Jadrana, torej na Hrvaškem, v Sloveniji in severovzhodni Italiji. Škocjanski zatok in mlaka pod Srminom sta nekaj let veljali za edini znani lokaliteti vrste v Slovenski Istri (VINKO s sod., 2019). Na temnega slaniščarja smo pozornost z objavami na straneh biltena *Trdoživ* usmerili tudi v širši srenji slovenskih terenskih biologov (JERABEK, 2019; VINKO 2019b). Novo razveseljivo opazovanje vrste smo dočakali leta 2021, ko je o poletni najdbi v Sečoveljskih solinah poročal ŠABEDER (2021).

Kljub večkratnemu ciljnemu iskanju temnega slaniščarja v Škocjanskem zatoku smo na nova opazovanja vrste na tem območju morali počakati dobro desetletje. Dne 12-VII-2023 sem popisoval kačje pastirje v naravnem rezervatu in popoldan sem se s kajakom odpravil tudi na Jezerce (GK 402366, 44770), ki leži južno od brakične lagune, med železniško progo in hitro cesto. Gre za približno 3 hektare veliko plitvo jezero, ki je obraslo s širokim pasom trstičja (SLIKA 1), voda je domnevno vsaj nekoliko brakična in neprijetnega vonja, plavajoče in potopljene vegetacije je malo, poleti pa je gladina ob robovih pokrita z dehtečimi tankimi blazinami alg. V odonatološkem kontekstu doslej ta del naravnega rezervata, katerega notranjost je vsled goste obrežne zarasti dostopna le s čolnom, ni postregel s posebnimi presenečenji, čeprav sem v preteklosti denimo na transektu, ki je poleg samega Jezerca zajemal še manjše mlake ter travišča in grmišča v skrajnem zahodnem delu naravnega rezervata, skupno popisal zglednih 24 vrst (BEDJANIČ, 2014). Od dokaj poznega popoldanskega obiska si tudi tokrat nisem obetal prav veliko, vendar so mojo pozornost že ob prvih zaveslajih za objemom gostega trstičja pritegnili hitro letajoči sivkasto-črni raznokrili kačji pastirji, ki so se neumorno podili po sredi Jezerca, nizko nad vodo, brez da bi si privoščili kakršen koli oddih na obrežnem rastlinju. Hitro sem spoznal, da gre za temne slaniščarje, čeprav me je nekoliko presenetilo njihovo neumorno spreletavanje in preganjanje z večjimi in mnogo številčnejšimi samci prodnih modračev *Orthetrum cancellatum*. Opazoval sem najmanj 8 ♂ in 1 ♀ temnega slaniščarja, izmed enakokrilih kačjih pastirjev sem popisal 1 ♂ prodnega paškratca *Erythromma lindenii*, 20 ♂ in 5 ovip. malega rdečookca *E. viridulum*, 10 ♂ modrega kresničarja *Ischnura elegans*, med raznokriliimi kačjimi pastirji pa 1 ♂ višnjeve deve *Aeshna affinis*, 3 ♂ velikega

spremljevalca *Anax imperator*, 3 ♂ modroritega spremljevalca *A. parthenope* in 30 ♂ ter 2 cop. že omenjenega prodnega modrača.

SLIKA 1. Jezero Jezerce v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok – nova lokaliteta za temnega slaniščarja *Selysiothemis nigra* v Sloveniji (Foto: M. Bedjanič, 17-VII-2023).

Seveda je minilo le nekaj dni, ko sem se poln pričakovanja ponovno podal v Škocjanski zatok. Dne 17-VII-2023 sem dopoldan na Jezercu ob počasnem veslanju vzdolž celotnega jezera naštel vsaj 20 ♂, zabeležil pa sem tudi en paritveni koleselj temnega slaniščarja. Od enakokrilih kačjih pastirjev sem tokrat popisal 3 ♂ prodnega paškratca, 15 ♂ malega rdečookca, 10 ♂ in 1 ♀ modrega kresničarja, med raznokrilimi kačjimi pastirji pa, 10 ♂ in 3 ♀ velikega spremljevalca, 1 ♂ modroritega spremljevalca, 30 ♂ ter 3 ovip. opoldanskega škrlatca *Crocothemis erythraea*, 1 ♂ modrega ploščca *Libellula depressa*, 15 ♂ temnega modrača *Orthetrum albistylum*, 30 ♂ prodnega modrača ter 1 ♂ malinovordečega kamenjaka *Sympetrum fonscolombii*. Pozno popoldan sem se ustavil še pri mlaki pod Serminom (GK 404853, 47019), od koder je kot že omenjeno o temnem slaniščarju pred nekaj leti poročal VINKO (2019a), a zelene vrste žal nisem zabeležil. Popisal sem le 1 ♀ sinjega presličarja, 10 ♂ in 2 tand. malega rdečookca, 2 ♂ velikega spremljevalca, 3 ♂ in 2 ♀ opoldanskega škrlatca, 2 ♂ temnega modrača, 2 ♂ prodnega modrača ter 1 ♂ krvavordečega kamenjaka *Sympetrum sanguineum*.

Med ponovnimi obiski Jezerca dne 26-VIII-2023 in 11-IX-2023 temnega slaniščarja nisem zabeležil, na spregled ga ni bilo tudi nikjer drugje v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Kljub opazovanjem odlaganja jajc v mlaki pod Serminom pred nekaj leti (VINKO, 2019a) in tokratnem opazovanju parjenja ter večjega števila samcev, zaenkrat razvoja vrste v Sloveniji še nismo nedvoumno potrdili. Izziv več za še bolj zavzeto terensko delo v prihodnjih letih!

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 2014a. *ADRIAWET 2000: Monitoring favne kačjih pastirjev (Odonata) v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok ter priprava smernic za urejanje in upravljanje habitatov s stališča favne kačjih pastirjev – končno poročilo*. Elaborat za Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ProNatura, Braslovče. 73 str.
- JERABEK, L., 2019 [fotograf]. Temni slaniščar (*Selysiothemis nigra*). *Trdoživ* 8(2): 1-2.
- ŠABEDER, N., 2021. Prispevek biološkega raziskovalnega tabora BIOCAMP k poznavanju favne kačjih pastirjev Slovenske Istre. *Erjavecija* 36: 26-33.
- ŠALAMUN, A., 2012. Temni slaniščar *Selysiothemis nigra*, nova vrsta v Sloveniji ... in druge zanimive fotografske najdbe v Škocjanskem zatoku in drugod po Sloveniji. *Erjavecija* 27: 5-7.
- VINKO, D., 2019a. Ponovno opazovanje temnega slaniščarja *Selysiothemis nigra* v Sloveniji. *Erjavecija* 34: 70-77.
- VINKO, D., 2019b. Osebna izkaznica: temni slaniščar (*Selysiothemis nigra*). *Trdoživ* 8(2): 52.
- VINKO, D., A. ŠALAMUN & M. BEDJANIČ, 2019. Kačji pastirji. V: J. Pavšič, M. Gogala & A. Seliškar (ured.), Slovenska Istra I – Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo in naravovarstvo, str. 195-214, 427-428 [Dodatna literatura], Slovenska matica, Ljubljana.

(M. BEDJANIČ)

OPAZOVANJE VIŠNJEVIH DEV IN DEVIŠKEGA PASTIRJA PRI PREHRANJEVANJU V ROJU

Kačji pastirji so znani po svoji izjemni plenilski uspešnosti in generalističnem pristupu do plenjenja. Nekaj je tudi izjem, npr. kačji pastirji iz družine Pseudostigmatidae, ki so specializirani za lov pajkov, ki jih pobirajo iz njihovih mrež. Ko že piševa o »zamotanih« lovilskih rutinah kačjih pastirjev, morda velja omeniti tudi splošno razširjeno vrsto, ki prebiva pri nas, modrega kresničarja *Ischnura elegans*, ki je bil v tujini že velikokrat opazovan, kako s pajkovih mrež pobira tako pajke kot pajkov plen iz pajkovih mrež. Tudi prvi avtor tega prispevka sem na terenu že kdaj opazil modre kresničarje, zapletene v mrežo, pogosto mrtve. Te informacije so lahko povod za podobna opazovanja tudi pri nas in kako bodočo drobtinico ali ocvirek v *Erjavecii*.

Čeprav so odrasli kačji pastirji pri svojih prehranskih navadah večinoma neizbirčni, pa se vseeno poslužujejo določenih strategij, ki jim olajšajo dostop do plena. Ena izmed takih strategij je tudi plenjenje v roju. S tem izrazom označujemo vedenje kačjih pastirjev, ko se več osebkov združi v večje roje in skupinsko pleni na določenem mikroobmočju. Vedenje je bilo opazovano tako pri enakokrilih kot raznokrilih kačjih pastirjih, med enakokriliimi kačjimi pastirji (Zygoptera) denimo pri vrsti *Hetaerina americana* iz družine bleščavcev (Calopterygidae). Bolj pogosto pa so prehranjevanje v roju opazili pri raznokrilih kačjih pastirjih (Anisoptera), predvsem vrstah iz družine dev (Aeshnidae): bleđi devi *Aeshna mixta*, več kje ter večkrat pa pri zeleni devi *Aeshna viridis*. Prav pri zeleni devi so tak tip prehranjevanja tudi raziskovali in o tem napisali več znanstvenih člankov.